

Opvallend foerageergedrag Geoorde Fuut nader beschouwd

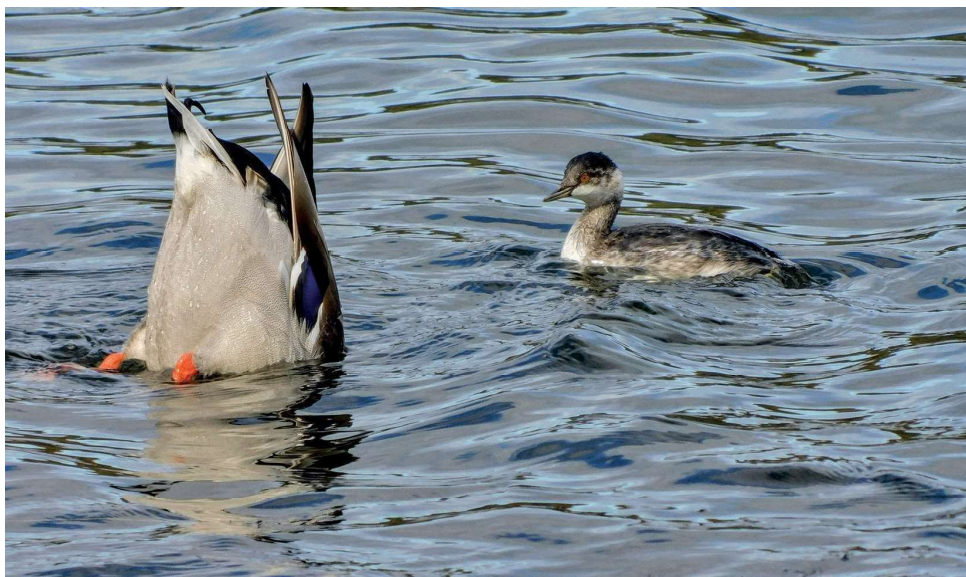
Fuut bespaart energie dankzij eend

Heden ten dage ligt bij nogal wat vogelaars de focus op de uiterlijke kenmerken van de diverse kleden en het voorkomen van de soort. Gedrag en de achtergronden daarvan (die het vogelen nog eens extra aantrekkelijk kunnen maken), krijgen vaak minder de aandacht. Reden te meer om eens stil te staan bij het nogal opvallende foerageergedrag van een Geoorde Fuut.

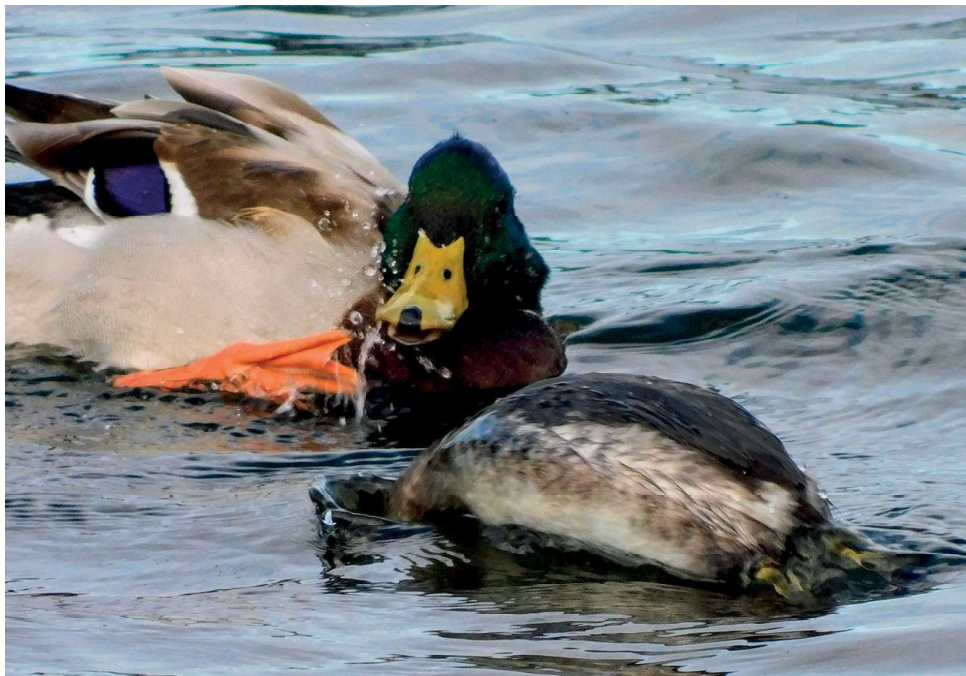
■ Bernard Dragtsma

Afgelopen zomer bracht ik weer eens een bezoek aan het Vogelmeer in de Kennemerduinen. Bij aankomst bleek dat er zich nogal wat vogels ophielden aan de ondiepe randen van het meer. Al scannend viel mijn oog op een Geoorde Fuut, die nauwlettend een Wilde Eend woerd in de gaten hield. Na enige observatie bleek dat de fuut op handige wijze gebruik maakte van de grondelende eend.

Onmiddellijk nadat de eend stopte met grondelen, dook de fuut onder de eend om tussen het opgewervelde materiaal naar voedsel te zoeken. Tot zichtbare irritatie van de woerd herhaalde deze handeling zich verschillende keren. Een enigszins vergelijkbaar verschijnsel is beter bekend van Slobeenden,

GRONDELLENDE EEND met GEOORDE FUUT Foto: Bernard Dragtsma

GEEORDE FUUT duikt onder WILDE EEND Foto: Bernard Dragtsma

Lepelaars en Aalscholvers, die gezamenlijk foerageren. Echter met dit verschil dat het daar coöperatie betreft, dus sociaal gedrag binnen één soort. In dit geval gaat het om interactie tussen twee verschillende soor-

ten. Bovendien lijkt het er op dat alleen de fuut hierbij een voordeel heeft als het gaat om energieverbruik tijdens het foerageren. De eend ondervindt mogelijk zelfs nadeel.

Energiebehoefte

Basaal metabolisme is de energie uitgave van vrij levende vogels gerelateerd aan het gewicht (grootte) van de vogel gemeten in rust.

De energie-uitgave bij een dag van foerageren, poetsen, rusten, verplaatsen, enzovoorts, ligt twee tot driemaal hoger dan het basaal metabolisme.

Het vliegen is de grootste kostenpost, gemiddeld 12 x het basaal metabolisme. Bijvoorbeeld twee uur vliegen vergt 40% van de levenskosten gelijk aan 3,5 x het basaal metabolisme.

De levenskosten zijn de kosten om middels verbranding het lichaam op temperatuur te houden afhankelijk van het stijgen en dalen van de temperatuur.

Het verteringsstelsel is niet in staat om alle energie uit het opgenomen voedsel vrij te maken. Afhankelijk van het vetpercentage van een vogel wordt ongeveer 80% benut.

Foerageergedrag

Zoektijd is de tijd die de vogel daadwerkelijk naar prooi zoekt.

Hannestijd (Engels handling time) is de tijd die wordt besteed aan het consumptie gereedmaken van het voedsel/de prooi, zoals doden, plukken, open maken, of het verdelen in hapklare brokken, enzovoorts. Als aan dit alles wel tijd is besteed, maar er wordt tenslotte niet geconsumeerd dan is dat *negatieve hannestijd*.

Hannesefficiëntie is de opnamesnelheid van het voedsel.

Foerageertijd is de aaneenschakeling van de zoek- en hannestijd.

Foerageeractiviteit is dat deel van de totale foerageerperiode dat de vogel actief foerageert.

Opnamesnelheid is het tijdsbestek waarin voedsel wordt opgenomen gedurende de periode van voedsel zoeken.

Lonende prooi is een prooi wanneer de hannesefficiëntie groter is dan de opnamesnelheid.

Over energiebehoefte en foerageergedrag

Vogels zijn in de loop van de evolutie zowel fysiek als gedragsmatig aangepast om zo optimaal mogelijk te foerageren in het voor hun favoriete habitat. Zo is het ook bij 'onze' Geoorde Fuut. Voldoende energie vergaren door zo optimaal mogelijk te foerageren is een bittere noodzaak om te overleven. Bij een (langdurige) negatieve energiebalans treedt sterfte op. Een grote mate van opportunisme is hierbij van wezenlijk belang. Grijp je kans wanneer die zich voordoet om zo gemakkelijk mogelijk aan energie te komen. Het is een kwestie van kosten en baten. Het gedrag van deze Geoorde Fuut is hier een mooi voorbeeld van!

Waargenomen gedrag nader geduid

Foerageergedrag en energiebehoefte kennen een aantal gangbare inzichten en begrippen. Zonder overigens volledig of wetenschappelijk verantwoord te zijn, worden enkele van de meest relevante hiervan genoemd met betrekking tot het waargenomen gedrag van deze Geoorde Fuut (zie kaders). Zo ontstaat er een beter beeld van hoe deze fuut zijn kostbare energie besteedt, alsmede wat het vertoonde foerageergedrag de vogel aan energiebesparing oplevert. Het is zaak is om zo efficiënt mogelijk te foerageren, om de energiebalans positief te

houden. Het is dus een kwestie van leven of dood. Als we het waargenomen gedrag van deze fuut naast een aantal in de kaders genoemde zaken leggen, dan ontstaat het volgende beeld.

Hannestijd. Hieraan verspilt onze fuut niet of nauwelijks tijd. Het voedsel van de Geoorde Fuut bestaat doorgans uit waterinsecten, weekdiertjes, kreeftjes en visjes, die de vogel meestal in zijn geheel doorslikt. De *hannesefficiëntie* zal dus zo goed als optimaal zijn. De *energie-uitgave* is hierbij dan ook gering, wat betekent dat hier sprake is van een meer *lonende prooi*.

Zoektijd. Door het waargenomen opportunistische gedrag van de fuut boekt hij winst. De vogel verspilt geen tijd aan het zelf actief zoeken (duiken) naar voedsel, maar observeert slechts het gedrag van de Wilde Eend en duikt er onder wanneer die het zoek- en grondelwerk heeft gedaan. De *energie-uitgave* voor de fuut zal dan ook lager uitvallen door handig gebruik te maken van het grondelwerk van de eend. Hiermee verhoogt de fuut de *opnamesnelheid* van het voedsel aanmerkelijk, zonder daarvoor zelf energie te hoeven gebruiken. De restopbrengst die het grondelen van de eend oplevert, is kennelijk concurrerend. Het kost de fuut minder ener-

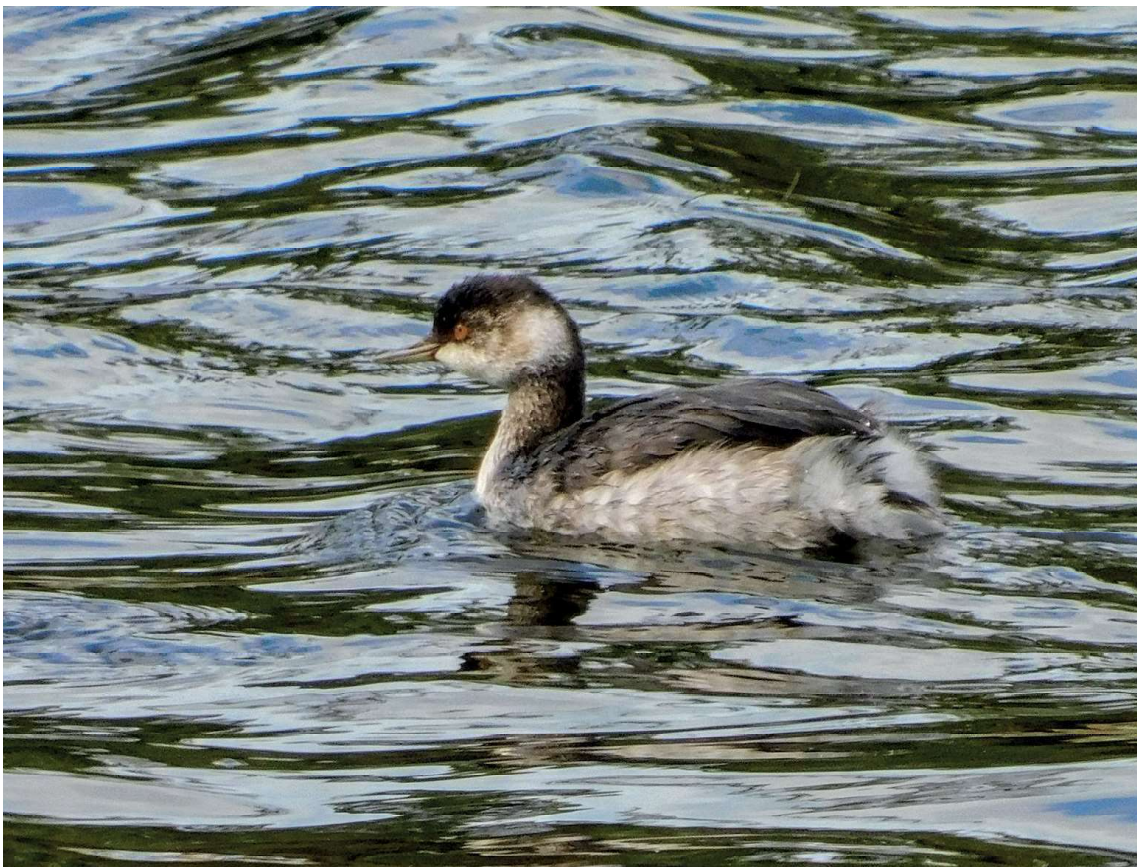
gie om op deze wijze zijn voedsel bij elkaar te krijgen dan de normale foerageermethode zou kosten. Overigens herhaalt het grondelen door de eend op of nabij dezelfde plek zich vaak. Er zal dus bij een opvolgende grondelbeurt ook voor de eend minder te halen zijn. Reageerde de eend daarom 'geïrriteerd' op het gedrag van de fuut?

Tenslotte het *vliegen*, de grootste kostenpost binnen de energiebehoefte. De Geoorde Futen aldaar werden geruime tijd waargenomen, maar lange afstanden overbruggen was daar toen niet aan de orde. Kennelijk was het voor dit exemplaar (mede

door zijn opportunistische foerageergedrag?) een goede plek om te verblijven. Het toen zachte weer was er mede debet aan dat de *levenskosten* laag waren, doordat de vogel minder hoefde te compenseren voor warmteverlies. Een mooie gelegenheid dus om juist op te vetten, zodat in het geval winters weer aanbreekt, de vogel op zijn vetvoorraad kan interen!

Bronvermelding

- Ecologische atlas van de Nederlandse wadvogels. T. Piersma, J. v.d. Kam, B. Ens, L. Zwarts. Schuyt & Co 1999

GEORDE FUUT op het Vogelmeer. Foto: Bernard Dragtsma